

ПРОБЛЕМА ТЕОРЕТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Ефективне функціонування та майбутній розвиток економіки регіону у значній мірі залежить від стану та здатності регіону самостійно фінансувати свою діяльність. Центральне місце у системі фінансового забезпечення займає рівень розвитку бюджетної системи регіону. Від обґрунтованості бюджетної політики залежить повнота і ефективність використання природно-економічних і соціально-історичних умов регіону, що являє собою найважливіший фактор росту ВВП країни. Крім того, ефективна бюджетна політика є необхідною умовою покращення рівня і якості життя в кожному регіоні, створення нормальних умов для населення, включаючи слаборозвинуті в економічній сфері регіони.

На нашу думку, одним із факторів, яким визначається рівень ефективного управління бюджетною системою країни є бюджетний потенціал. При цьому бюджетний потенціал доречно розглядати з точки зору надходжень податкових та неподаткових платежів, тобто як сукупність податкового і неподаткового потенціалів регіону.

Необхідність розробки теоретичних основ бюджетного потенціалу та його складових – податкового і неподаткового потенціалів регіону, прийняття їх в якості основних елементів фінансового моніторингу виконання місцевих бюджетів, а також визначення їх методичної бази аналізу, розрахунку і оцінки обумовлює актуальність даного дослідження.

Метою даної доповіді є визначення теоретичних аспектів податкового потенціалу як складової бюджетного.

Під бюджетним потенціалом розуміють максимально можливі видатки, які може дозволити бюджет, виходячи з даних надходжень доходів. При цьому бюджетний потенціал формується із різних джерел, як власних, так і залучених, зовнішніх і внутрішніх, та використовується для фінансування поточної діяльності і розвитку економіки регіону.

В економічній літературі термін «бюджетний потенціал» часто замінюється поняттям «податковий потенціал» регіону. Але поняття податкового і бюджетного потенціалу відрізняються, зокрема з точки зору впливу кожного на формування бюджетних надходжень. Податковий потенціал є основою для формування податкових надходжень, в той час як бюджетний потенціал включає як податкову базу, так і базу для нарахування неподаткових доходів місцевих бюджетів [5].

У широкому розумінні «податковий потенціал» – це сукупний обсяг оподатковуваних ресурсів території. У більш вузькому, практичному значенні, податковий потенціал являє собою максимально можливу суму податків і зборів, обчислених в умовах чинного законодавства [8].

Ми будемо розглядати податковий потенціал як сукупність коштів, які стягуються з фізичних і юридичних осіб, які є платниками податків, і тих коштів, які з певних причин не були стягнені [5].

Відмітимо, що податковий потенціал регіону характеризується забезпеченістю податковими базами для нарахування того або іншого податку, зокрема, величиною доходів, отриманих усіма зареєстрованими підприємствами; об'єктом доходів

фізичних осіб; вартістю, доданою у процесі виробництва; вартістю майна; наявністю тих чи інших природних ресурсів.

При цьому податкову базу можна розглядати в двох аспектах. По-перше, це фактично сформована податкова база, яка являє собою сукупність баз податків з платників, зареєстрованих на території даного регіону. По-друге, потенційно можлива податкова база регіону в умовах оптимального використання природних, виробничих та інших факторів і ресурсів. Тобто, в другому аспекті ми простежимо окремі джерела податкового потенціалу.

В цілому, формування податкової бази регіону, основою якого є об'єктивне визначення податкового потенціалу регіону, не може вдало прогнозуватися і розвиватися по єдиному сценарію. Даний процес є унікальним для кожного регіону, оскільки має враховувати економіко-соціальні особливості території.

Розглядаючи податковий потенціал в якості основи формування податкових надходжень, необхідно враховувати потенціал кожного окремого податку та особливості його стягнення в даному регіоні.

Однак, податковий потенціал – це показник, який вказує на отримання можливого доходу в перспективі, він не відображає реального стану економіки. Критерій податкового потенціалу є необхідним при формуванні міжбюджетних відносин в умовах, коли місцеві органи влади, маючи відносний рівень автономії визначати певні податкові доходи, не враховують податкових можливостей регіону.

Розв'язання найважливіших задач по забезпеченню росту податкових надходжень потребує розробки науково-методологічного підходу до кількісної оцінки податкового потенціалу регіону.

Так, як податковий потенціал визначає майбутні податкові надходження, то з допомогою його оцінки можуть бути вирішені такі проблеми, як планування доходів бюджетів і прогнозування фінансового становища регіону.

Каламбет С.В. при розрахунку податкового потенціалу пропонує використовувати такі параметри як: прибуток, заробітна плата, процент, рента, постійний та змінний капітал [4]. Можна стверджувати, що даний коефіцієнт податкового потенціалу в більшій мірі характеризує використання капіталу, а не максимально можливу величину податкових надходжень до бюджету.

Так, Опихана Н.Є. вважає, що для визначення податкового потенціалу необхідно:

- 1) Визначити власне податковий потенціал (тобто, ту частину сукупних фінансових ресурсів, що можуть розглядатися як потенційні податкові ресурси);
- 2) Визначити гранично допустиме податкове навантаження (норми оподаткування) для окремого регіону [8].

Проаналізувавши різні методи, ми дійшли до висновку, що для аналізу податкової бази і оцінки їх податкового потенціалу повинна використовуватися система показників, яка аналізує тенденції розвитку макроекономічної ситуації в регіоні, а також вплив галузевих і регіональних факторів на структуру фінансових потоків, що в кінцевому результаті впливає на перспективу розвитку податкової бази.

При цьому представити податкову базу в якості реального економічного показника неможливо, так як об'єкти оподаткування мають різні характеристики. Саме тому, реальний зміст і статистично можливе вираження має показник податкового потенціалу, який, як зазначалося раніше, являє собою максимально можливу суму нарахування податків і зборів в умовах діючого податкового законодавства.

Теоретично величина податкового потенціалу повинна бути тотожною величині запланованих на рік податкових надходжень. Така умова виконується в тому випадку, якщо розрахунки надходжень по кожному податку здійсненні з врахуванням можливостей та особливостей регіону. Але практика свідчить, що зазвичай планові показники є вищими, влада намагається отримати максимально можливу величину податків, нехтуючи зниженням стимулів платників податків до сплати. Крім того, в Україні виробилася практика зібрання максимальної кількості податкових надходжень з багатих регіонів, в той час коли дотаційні регіони не мають стимулів до підвищення рівня виконання плану за податковими доходами, оскільки в будь-якому випадку отримають дотації з державного бюджету.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що податковий потенціал повинен стати основою для формування податкових надходжень на наступний рік. Тому необхідно продовжити дослідження, направлені на вивчення процесу формування податкового потенціалу як одного із найважливіших факторів стійкого розвитку регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каламбет. Податковий потенціал у механізмі регулювання економіки. Автореферат дисертації 08.04.01. – Донецьк, 2004. – 32с.
2. Косаріна В. П. Теоретичні аспекти бюджетного потенціалу органів місцевого самоврядування/ Косаріна В. П., Ігнатенко В.Ю./Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 257: В 7 т. – Т 3. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – 296 с.;
3. Опишана Н.С. Регіональний податковий потенціал в Україні/ Опишана Н.С.//Фінанси України. – 2004. – №2. – С.122-125.

Ігнатенко М.Г., магістрант

Науковий керівник Пасітко Т.В., к.е.н., доцент

Київський економічний інститут менеджменту, м. Київ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На початковій стадії формування в Україні власної податкової системи, система оподаткування прибутку підприємств перебувала під значним впливом концепцій і підходів до формування та оподаткування прибутку в Радянському Союзі. Побудова в Україні економіки відкритого типу, різних форм власності та джерел отримання доходів, постійна потреба держави в отриманні фінансових ресурсів і невідповідність існуючої податкової системи вимогам часу зумовили необхідність реформування податкового законодавства.

Проблеми оподаткування прибутку підприємств розглядалися у наукових працях В.Л.Андрушенка, М.Я.Азарова, С.А.Буковинського, О.Д.Василика, В.І.Грушка, А.І.Даниленка, О.Д.Данілова, П.В.Мельника, В.М.Опаріна, А.М.Соколовської, та інших, пропозиції щодо їх розв'язання знайшли практичне відображення в прийнятих законах. Проте питання надання пільг, амортизації, визначення бази оподаткування не були достатньою мірою вирішені.

Поряд з іншими видами податків, податок на прибуток підприємств є елементом податкової системи України та інструментом перерозподілу національного доходу. Цей податок є прямим, тобто його кінцева сума повністю залежить від кінцевого результату господарської діяльності підприємств та організацій.